

Nihče **nas ne bo** rešil, le sami se lahko

Vse rešitve so vedno preproste, je prepričana ena svetovno najvidnejših islandskih aktivistk in političark, ki sama sebi pravi poetičarka, Brigitta Jónsdóttir. V islandski parlament je pripeljala dve politični stranki, Gibanje državljanov in Piratsko stranko Islandije, ki jo trenutno vodi – vendar le še ta mandat, kajti nihče ne bi smel v sistemu ostati več kot osem let, je prepričana. »Pri tem gre zgolj za to, da služiš skupnosti.« Je pobudnica različnih projektov, borka za svobodo govora, človekove pravice, podpornica preiskovalnega novinarstva, kot prostovoljka aktivno dela za WikiLeaks ... Seznam njenih aktivnosti, projektov, načrtov in želja je tako dolg, da jo marsikdo sprašuje, kako ji uspeva. A ženska žarečih oči se samo skromno, vendar odločno nasmehe, da mimo krivic preprosto ne more ... Prejšnji teden je svoje izkušnje delila s Slovenci.

Tekst: **KATJA BOZIC**, foto: **MATEJA J. POTOCNIK**

Kakšno je stanje na Islandiji danes, šest let po revoluciji?

Žal nismo dodobra izkoristili krize. Naredili smo vse, da bi pripravili novo ustavo na čim bolj demokratičen način. Zelo sem ponosna, da sem sodelovala pri tem demokratičnem sporazumu. Pa vendar je tako prejšnjo vlado kot vse najpomembnejše stranke zdaj strah spustiti vajo. Zato v parlamentu ni bilo potrebne večine, da bi ustavo dokončali. Posledično je ne bomo dobili v običajnem roku. Iz knjige Doktrina šoka Naomi Klein sem se naučila, kako obdobja šoka in krize po navadi izkoristijo, da ljudem vzamejo že pridobljene pravice. Kriza je idealen čas za spremembo, a ga je treba hitro izkoristiti, kajti možnost za spremembo traja zelo kratek čas. Hitro izpuhti. Ljudje se morda ne zavedajo ali celo sami pri sebi zanikajo, da obstaja le omejeno obdobje, ko lahko zares globoko spremenimo zadeve. Če pogledam nazaj, ugotavljam, da do prave revolucije sploh ni prišlo. Imeli smo občutek, da je bilo tako, o tem se je veliko govorilo, ampak v tem trenutku vladajo iste stranke, ki so bile odgovorne za krizo.

● **Ampak nekatere spremembe najbrž vseeno so?**

Stvari so se malce spremenile, ven-

dar ne dovolj. Če ne spremenimo samega tkiva našega sistema, če kot posamezniki ne prevzamemo odgovornosti, se ne bo nič spremenilo. Energetske krize ne bomo rešili, če bomo prešli z bencinskih na električna vozila. Prav tako te krize ne bomo rešili, če bomo pri tuširanju porabili manj vode. Pogledati moramo korporacije, kako zlorablajo vire, pa masivno živinorejo, koliko vode porabijo poljedelci, ko poskušajo zunaj sezone pridelati sadje in zelenjavo. Vse, kar počnemo, je, da na veliko rano dajemo obliž. To ne bo ničesar rešilo. V bistvu moramo biti bolj kot radikalni pragmatični. Biti moramo pripravljeni, tudi kot posamezniki, v lastnem življenju sprejemati kompromise. Nihče nas ne bo rešil, noben sistem, nobena ideologija. Le mi sami lahko to storimo. Zato sem naredila vse, kar sem, v parlamentu. Zbrali smo kar nekaj inteligentnih ljudi z dobrimi idejami, da bi lahko vzpostavili primeren model in da bi postali varen pristan za svoboden pretok informacij v 21. stoletju, ker informacije nimajo meja. Informacije, o katerih poročajo novinarji v Sloveniji, niso nujno omejene zgolj na Slovenijo. Ko govorimo o dostopu do korektnih informacij, so težave precejšnje. Stanje je dosti bolj resno, kot se marsikdo zaveda. Zelo sem se tru-

dila, da bi ljudem zagotovila dostop do informacij; okoljevarstveniki se ne morejo spopasti s težavami pridobivanja plina iz skrilavca, če ne morejo pridobiti informacij in jih prenesti splošni javnosti ter tudi zakonodajalcem. Recimo, pri vas boste privatizirali družbo za telekomunikacije. To je kratkovidno početje, ki vas bo v prihodnosti udarilo po prstih. Svet sili ljudi, da počnejo vse stvari digitalno, kar pomeni, da ljudje, ki živijo na bolj oddaljenih območjih, ne bodo imeli enakih pravic do dostopanja do sistema, kljub temu da bodo to plačevali, kot ljudje, ki živijo v Ljubljani. V središču mesta lahko dostopaš do spleta, povezave so zagotovljene povsod. Ljudje o tem ponavadi ne razmišljajo. In prav zaradi tega je pomembno, da gre informacija med ljudi. Treba je spodbujati žvižgače, ker so pripravljeni veliko tvegati, da bi prišle na dan informacije o korupciji, zlorabi javnega denarja, o napačnem ravnanju v zdravstvenem sektorju in podobno. Slovenija je, tako kot Islandija, majhna družba, kar je za žvižgače še posebej težka okoliščina. Če se nekdo, ki dela v akademskih krogih, odloči povedati, kar vladi ni pogodu, bo potem zelo težko spet dobil službo v akademskih krogih, morda se bo moral celo preseliti. Zato jim je treba dati primerno zaščito. Tega pa danes ne moremo narediti, ker živimo

v svetu brez zasebnosti – na te stvari se zelo osredotočam. V parlamentu mi je celo uspelo vložiti zakonodajni predlog, ki vladi predlaga spremembe desetih različnih zakonov, tudi legalizacijo storitev WikiLeaksa.

●Od kod jemljete pogum za vse stvari, ki jih počnete?

Ne vem, Nikoli nisem imela druge izbire, kot da sledim – ne le srcu, temveč tudi svojim prepričanjem. Če vidim kakšno krivico, če nekdo nekoga rani, prizadene, poškoduje, se zelo razjezim. Če slišim za kakšno krivico, naredim nekaj v zvezi s tem. Vseeno mi je, ali to pomeni iti na levo ali na desno in ali sem kar naenkrat vsem zoprna.

●Islandski aktivist Hordur Torfason je lani v pogovoru za našo revijo dejal, da se večina ljudi samo pritožuje nad sistemom ob kavi ali v določenih družbah, resne akcije pa ni. V Sloveniji vlada veliko apatije, ni služb, ljudje so na pragu revščine, primanjkuje optimizma. Kaj se mora zgoditi, da bi se to spremenilo?

Za kaj takega je potrebna še ena dobra kriza in pa to, da smo takrat pripravljeni – z rešitvami. Pri nas smo že pripravili novo zakonodajo, takrat bi jo lahko spravili skozi. Eden izmed razlogov za apatičnost ljudi je, da se počutijo nemočni, čeprav niso. Ljudje, ki se iz skupnosti danes preselijo v mesto, nimajo pravih povezav, počutijo se osamljeni. Težje je vzpostaviti skupnost v mestu. Potem nekako iščemo bolj genske skupnosti – recimo z ljudmi, s katerimi delamo, to je lahko skupina ljudi, ki gleda iste filme, računalniški navdušenci ... Vedno iščemo nekoga, ki bi nas navdihnil ali bi navdihnil druge. Morda lahko zastrupiš um ljudi in jih porineš v nesrečo, lahko pa jih navdihneš. Enako velja za družbo. Prepričana sem, da vsak želi biti del nečesa, kar ima pomen. Nihče si ne želi biti del masovnega pritoževanja. Zato si moramo dovoliti sprejeti moč, ki nam je bila dana. Vsi imamo neverjetno moč. Mit, da smo nemočni, je napačen. Tudi če si reven, imaš še vedno moč. Sama sem bila revna, doživela sem precejšnje tegobe, izgubila sem ljudi, ki so mi veliko pomenili ... Lahko bi se pomilovala, lahko bi se počutila kot žrtev. Pa se nisem.

●V Sloveniji imamo veliko inteligentnih, izobraženih ljudi z dobrimi idejami, ampak jih ni mogoče pregovoriti, da bi vstopili v politiko, občutek imajo, da ne morejo ničesar storiti. Kako jih motivirati?

Sama sem vstopila v sistem kot sistemska analitičarka, kot heker, da bi ugotovila, kaj je z njim narobe, ali ga je mogoče popraviti, kaj je treba narediti, da bi ljudem dali zakonsko moč. Če bi ljudje želeli referendum, če bi želeli večjo možnost samoodločanja, je treba ugotoviti, kaj spremeniti. To lahko najbolje storiš, če greš v sistem, ampak potem moraš iz njega izstopiti. Sama bom ostala samo ta mandat, potem je moja naloga končana. Že zdaj usposabljam ljudi, na njih pa je, ali bodo nadaljevali po tej poti ali ne. Nihče ne more ostati v sistemu dlje kot osem let. Tudi pozneje ne bi smeli razmišljati, da bi se vrnili. Pri tem gre zgolj za to, da služiš skupnosti.

●Katere so po vašem ključne stvari, ki bi državo spravile iz krize?

Dejstvo je, da se bodo krize ponavljale, če ne boste spremenili stvari v samem bistvu. Lahko spremenite vlado in nekaj stvari zraven. Težave bodo minile, ampak iz tega se ne boste nič naučili. To se je zgodilo pri nas. Ljudje so izvolili novo vlado, ki je pravzaprav vse skupaj zakuhala. Všeč mi je, da so ljudje začeli ponovno vrednotiti in razmišljati o potrošništvu, ampak to se je zgodilo med krizo, po krizi pa se je potrošništvo spet razpaslo, kot da se ljudje ne bi nič naučili. Ko nekoga učiš nove spretnosti ali veščine, je potrebna kar nekaj časa. Če ste bili prepričani, da ne morete nič spremeniti, če je vaša stvarnost, da ste šibki, potrebujete veliko časa, da se deprogramirate. To vedno velja tudi za procese, ki vodijo k preobrazbi družbe. Potrebujemo načrt, kar je težava večine držav. Nimajo vizije, kam kot ljudstvo želijo priti v sto ali dvesto letih. Nimajo nikakršnega dolgoročnega načrta. Pri novi ustavi mi je všeč prav to, da smo začeli razpravljati o načrtu, o tem, kaj smo. Mislim, da bi vsak narod moral skozi tak proces. Ugotoviti morate, kaj je tisto, kar vas opredeljuje kot ljudi, narod. Če bo to naredil vsak narod zase, bomo kot človeštvo ugotovili, da imamo vsi enake vrednote. Večina ljudi želi biti enakopravna, srečna, večina se želi počutiti varna glede prihodnosti. Moramo začeti ustvarjati zgodbo, ki bo stkala prihodnost, sicer se bomo vedno znova vračali v krizo. Zato pa moramo vedeti, kaj želimo. Če ne bomo vedeli, kam gremo, smo obsojeni na to, da bomo ponavljali napake iz preteklosti. To je, kot bi šel na popotovanje, pa ne veš, kam greš; v tem primeru ne boš prišel nikamor.

●Kaj lahko posameznik naredi, kaj je prvi korak?

Zavedanje. Pred letom dni sem gledala dokumentarec o plastiki in se začela zavedati, kakšna težava je zaradi potrošništva, ki je povezano s plastiko. S tem zavedanjem sedaj zavrnem plastično vrečko, kadar mi jo v trgovini ponudijo, in tudi povem, zakaj. Rečem: najlepša hvala, okoli mene je dovolj plastike. Če pa si želimo bolj radikalne spremembe, lahko postanemo del civilne pobude, ki si želi resnične demokracije, v kateri ljudje odločajo o svoji usodi. V recesiji so bili na Islandiji uvedeni strogi varčevalni ukrepi v šolah. Takrat sem vprašala, ali lahko delam kot prostovoljka. Pa so mi rekli, da ne, ker kot mati, roditelj, tega ne morem – ne morem biti roditelj in prostovoljka. Vprašala sem, ali lahko karkoli počnem, pa so mi rekli, da ne, ker obstajajo predpisi, ki to prepovedujejo. Sprejeli smo toliko predpisov, s katerimi urejamo svoje življe nje, da ne moremo niti več sprejemati nor malnih odločitev. Veliko stvari lahko spremenimo in izboljšamo s tem, da vzpostavimo osnovno pravnozakonodajno svobodo. Tako zelo smo s predpi si uredili našo družbo, da sploh ne vemo več, kdo smo, da ne zaupamo več, kdo smo, da ne zaupamo več. Ljudje bi morali zahtevati več informacij, ki se nanašajo na vse, kar regulira naša življenja. Kot posamezniki lahko naredimo na milijone stvari. Temu tako rekoč ni konca. V vsakem trenutku lahko kaj narediš, gre samo za zavedanje. Ker sem imela veliko življenjskih izkušenj, sem vedno imela možnost izbire, vedno sem lahko izbrala, ali me bo izkušnja oplemenitila ali zlomila. In kadarkoli sem nesrečna, se počutim nemočna, osamljena ali žalostna, je najboljšo zdravilo, da nekomu pomagam, nekomu, ki je še v slabšem položaju, kot sem sama. Močnejše stvari, ki bi te spravile iz brezna, ni. Tako preproste je to. In vse rešitve so vedno preproste.

●Kakšen je svet vaših sanj?

To je svet, kjer nisi odvisen, si samozadosten. Če v Sloveniji rastejo češnje, jih ne bi smeli uvažati z Nove Zelandije. Če pridelujete paradiznik, ga ne bi smeli uvažati iz Španije. Če obstajajo načini, da si sami izdelujete oblačila, imate šivalne stroje – kupujte lokalno izdelana oblačila. A ne zaradi nacionalnega ponosa, temveč ker pripadate neki zemljepisni regiji.

Page: 14

Reach: 128000

Country: SLOVENIA

Size: 1071 cm2

3 / 4

Uvažanje tulipanov iz Kenije, da tukaj venejo, je takšna izguba virov, še posebej ob dejstvu, da je toliko ljudi lačnih. To je naravnost boleče. Lahko se podučimo in spet začnemo razumevati letne čase. Lahko se naučimo delati marmelado. Toliko teh osnovnih spretnosti, zmožnosti, ki nas delajo ljudi, smo že izgubili. Ob dejstvu, da lahko recimo skodelico za kavo kupiš za pol evra, je treba vedeti, da je nekdo za to trpel – oseba, okolje ali oboje. Moramo se odločiti, da bomo plačali vrednost in da bomo uporabljali manj. Mislim, da je naravnost absurdno, da so nas naučili, da moramo svoje življenje zapolniti z vsemi mogočimi predmeti. Obstaja dober dokumentarec z naslovom Zgodovina stvari, vabim ljudi, da si ga ogledajo. Če bomo vse to upoštevali, bomo v večjem sožitju z lastnim okoljem, počeli bomo, kar smo počeli še nedavno. Znanje še vedno obstaja, poskrbeti moramo, da ne bo izpuhtelo. Ljudje so že začeli zbirati zgodbe o uspehu različnih skupnosti po vsem svetu, kar je mogoče prav zaradi interneta. Zato mi je internet všeč, ker je tako dober vir deljenja znanja. To je njegov osnovni namen.

Kar naprej poslušam zgodbe o različnih novih neverjetnih pobudah. Uporabite jih, da ustvarite

svojo pobudo. Če bomo to izkoristili, bo Evropi v prihodnosti mogoče uspelo kaj spravi na kupček za naslednjo generacijo. Sama sem že videla neverjetne rezultate, recimo na Švedskem. Tam so bila nekatera jezera pred 30 leti tako rekoč brez življenja, ko so Švedski spoznali, so ukrepali. Uvedli so razne zakonodajne predpise za tovarne in sedaj so jezera v dobrem stanju, drevesa še vedno živijo, kar pomeni, da zadeve lahko spremenimo. Še vedno imamo nekaj časa. V prihodnosti bi si želela videti različne skupnosti. Ni rešitve, ki bi ustrezala vsem, ki nas bo odrešila. Če razvijemo sočutje, je to edino, kar nam lahko prinese kaj dobrega.

»Od svetovnih osebnosti me je najbolj navdihnil dalajlama.

Doživel je počasen genocid nad lastnim ljudstvom, lahko bi se počutil nemočnega. A pomagal je Tibetancem, ki so danes v izgonu. Še vedno negujejo svojo kulturo. Ljudem je dal občutek, da je nesmiselno obupati. Nikoli si ni dovolil zapasti v jezo ali v maščevanje zoper tiste, ki so uničili njegov narod, njegovo družino, prijatelje ...«

Če ne bomo vedeli, kam gremo, smo obsojeni na to, da bomo ponavljali napake iz preteklosti.

>> Mit, da smo nemočni, je napačen. Tudi če si reven, imaš še vedno moč. <<

Page: 14

Reach: 128000

Country: SLOVENIA

Size: 1071 cm2

4 / 4

A portrait of Brigitta Jónsdóttir, an Icelandic activist and MP. She is smiling and making peace signs with both hands. She has dark hair and is wearing a dark blue top, a necklace, and a pearl bracelet.

**Brigitta
Jónsdóttir,**
islandska
aktivistka in
poslanka

» Kadarkoli sem nesrečna, se počutim nemočna, osamljena ali žalostna, je najboljšje zdravilo, da nekemu pomagam, nekemu, ki je še v slabšem položaju, kot sem sama. Močnejše stvari, ki bi te spravile iz brezna, ni. «